

Зоряна Шелест

студентка гр. ФФМ-21,

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Ірина Круп'як

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ДОХОДИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ УКРАЇНИ

Вагомою складовою системи фінансових відносин та основою фінансової бази органів місцевого самоврядування є доходи місцевих бюджетів України. Дієвість політики щодо формування доходів місцевих бюджетів показує можливість виконання видаткових зобов'язань органів місцевого самоврядування, які забезпечують соціальний та економічний розвиток територій.

Умовно, доходи місцевих бюджетів поділяються на власні, які органи місцевого самоврядування можуть «заробити») та передані (ті, що державним бюджетом передаються місцевим бюджетам на безповоротній основі – міжбюджетні трансфери).

Доходи місцевих бюджетів складаються з податкових надходжень (забезпечують понад 88% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів) та неподаткових надходжень (становлять трохи більше 10% загальної суми власних доходів місцевих бюджетів), а також надходжень, що дають можливість зберігати фінансову незалежність та автономію фінансовому органу, забезпечуючи при цьому стабільність фінансування запланованих видатків (включаючи трансфери, цільові фонди, донорські кошти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1].

Проблема наповнення та зростання доходів місцевих бюджетів України набуває все більшої гостроти, оскільки з кожним роком видатки збільшуються, а пошук джерел їх забезпечення ускладнюється. На дохідну частину місцевого бюджету весь час впливають прямі та не прямі зовнішні фактори. Фактори прямого впливу, це фактори, зміна котрих безпосередньо впливає на зміну обсягу надходжень до бюджету. Серед них виділяють групи політико-правових, економічних, демографічних і соціально-культурних факторів.

Економічними факторами впливу на доходи місцевих бюджетів є: рівень середньої заробітної плати, податкоспроможності населення, перерозподілу ВВП, інфляція; рівень економічного розвитку країни та її окремих адміністративних одиниць; наявність об'єктів комунальної власності та комунальних підприємств; динаміка грошового курсу та кон'юнктура грошового ринку.

Щодо рівня заробітної плати, то від нього, як провідного джерела доходів населення, залежить надходження податку з доходів фізичних осіб. Проблематичним є також те, що значна частка податку на доходи фізичних осіб та рентної плати за користування надрами перерозподіляється між місцевими та державним бюджетом України непропорційно, тобто відбувається не децентралізація, а навпаки, централізація фінансових ресурсів.

Загальні можливості бюджету стосовно акумуляції податкових платежів за різними видами зборів та податків можна визначити за рівнем податкоспроможності населення та суб'єктів господарювання.

Рівень перерозподілу ВВП через бюджет та позабюджетні кошти залежить від ступеня втручання держави в економіку країни. Позитивно впливає на економічне зростання регіонів зменшення їх показників, тоді меншим є рівень тіньової економіки та корупції.

Економічні фактори, такі як: ставки відсотків за кредитами і депозитами, рівень інфляції, динаміка валютного курсу та кон'юнктура фондового та грошового ринків, мають вплив на рівень ділової активності в регіоні та економічні інтереси суб'єктів господарювання. До прикладу, сприяють до розширення виробничих потужностей, нарощення обсягів реалізації продукції та опосередковано впливають на збільшення доходів місцевих бюджетів, помірні ставки відсотків за кредитами та стабільність макроекономічної ситуації. Ефективність та можливість здійснення місцевих запозичень, які є альтернативою для наповнення місцевих бюджетів та вагомим інструментом фінансування капітальних вкладень, залежить від рівня розвитку фондового ринку і кон'юнктури грошового ринку.

Обсяги виробництва скорочуються при нестабільній економічній ситуації в країні, при негативній динаміці чи різких коливаннях валютного курсу, високих темпах інфляції. Саме це призводить до скорочення обсягу доходів місцевих бюджетів [1, с. 25].

Серед основоположних політико-правових факторів, що безпосередньо впливають на обсяг доходів бюджету, слід відзначити: стабільність податкової системи, наявність фінансових санкцій та податкових пільг, рівень автономії місцевих бюджетів та розподіл податкових надходжень поміж рівнями бюджетної системи.

Фактор наявності фінансових санкцій та податкових пільг впливає на зміни в обсягу надходжень місцевого бюджету та прямо впливає на наповнення місцевого бюджету. Надання певних податкових пільг може бути проявом економічної чи соціальної політики держави і є джерелом зменшення відповідного обсягу бюджетних надходжень, тоді як встановлення фінансових санкцій впливає на збільшення надходжень до бюджету.

Політико-правові фактори впливають на динаміку дохідної частини бюджету довгострокову, хоча більшість факторів впливають, переважно, короткостроково.

Демографічними факторами впливу на доходи місцевих бюджетів є: рівень безробіття, частка зайнятого населення, чисельність населення та міграційний рух населення. Такі фактори впливають на загальні закономірності формування доходів населення та на формування податкових надходжень від фізичних осіб.

За сучасних умов, чисельність населення країни зменшується, а отже й зменшується працездатне населення та росте рівень безробіття, такі чинники негативно впливають на збільшення доходів місцевих бюджетів.

Соціально-культурними факторами впливу на доходи місцевих бюджетів є: відношення людей до праці та якості життя, податкова культура населення і їх платіжна дисципліна. Такі фактори змінюються дуже повільно, тобто їх вплив на формування дохідної частини бюджету відображається у довгостроковому періоді.

Одним із пріоритетів бюджетної політики в Україні на сучасному етапі є проведення комплексної реформи місцевого самоврядування, головною метою даної реформи є підвищення рівня фінансової незалежності та видаткової автономності місцевих бюджетів, а також посилення ефективності використання бюджетних коштів [1, с. 27].

Бюджетна децентралізація спрямована на розширення дохідної частини бюджетів, бази адміністрування та надання права органам місцевого самоврядування самостійно коригувати розмір податків та зборів [2].

Для забезпечення своєчасного та належного наповнення місцевих бюджетів політика держави повинна:

- спрямовувати сили для досягнення фінансовій незалежності місцевого самоврядування;
- чітко законодавче закріпити бюджетні повноваження і відповідальність влади при формуванні доходної частини місцевих бюджетів;
- проводити формування доходної частини на підставі об'єктивної оцінки їх податкового потенціалу, демографічних та економічних особливостей регіону;
- знаходити альтернативні джерела наповнення доходної частини бюджетів фінансовими ресурсами;
- створювати відповідні стимули для нарощення доходів [3].

Список використаних джерел:

1. Богуславська А. О., Набатова Ю. О. Фактори впливу на обсяги податкових надходжень місцевих бюджетів. *Ефективна економіка*. 2017. № 9. С. 25-27.
2. Далевська Т. Бюджетна децентралізація: передумови та напрями реалізації. *Світ фінансів*. 2016. №1. С. 149-159.
3. Слободянюк Н. О. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 611-616.